

INFORMACIJSKO DRUŠTVO = GLOBALIZACIJA?

Information society = globalization?

Srđan Lukačević

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
slukacevic@gskos.hr

UDK / UDC 316.42:007

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received : 08.09.2015.

Sažetak

Rad govori o informacijskome društvu kao o društvenom poretku koje uz trendove koje globalizacija donosi, napreduje i unosi promjene u sve elemente ljudskoga života, pa tako i u procese učenja i obrazovanja. Poseban naglasak usmjeren je na informacijsku tehnologiju i obrazovanje s aspekta globalizacije i utjecaja koje ona donosi na njih. Kroz rad se pokušava potvrditi stajalište da informacijsko društvu uistinu sa sobom povlači i globalizacijske trendove. Cilj je prikazati koje promjene informacijskome društvu donosi napredak tehnologije i internet kroz sve aspekte života, počevši od obrazovanja i znanosti pa sve do oglašavanja i istraživanja tržišta.

Godina XIX
Broj 1-2
2015

KNJIŽNICARSTVO

Glasnik
Društva
knjižničarstva
Slavonije
i Baranje

Ključne riječi: Informacijsko društvo, globalizacija, društvo znanja, informacijska tehnologija, internet

Summary

The paper deals with the information society as a social order which is progressing, along with the trends of globalization's benefits, and making changes to all elements of human life, including the learning processes and education. Emphasis is on information technology and education in terms of globalization and the impact it brings to them. The paper, also, attempts to confirm the view that the information society really entails globalization trends. The aim is to show that changes in the information society brings progress of technology and the Internet, through all aspects of life, from education and science, to advertising and market research.

Keywords: Information society, globalization, knowledge society, information technology, internet

Uvod

Čovječanstvo napreduje svakoga dana sve više i brže zahvaljujući znanju i informacijama. Zato su znanje i informacije osnovni pokretači brojnih promjena u društvu. Globalno informacijsko društvo zahtijeva mijenjanje sustava, navika, strategija i sposobnosti prilagođavanja novom društvenom okruženju i novim tehnologijama.¹ Stoga je potrebno snalaziti se te znati uspješno raditi i razvijati se u takvome društvu. Osobito stoga što informacijsko doba u kojemu danas živimo i

¹ Usp. Lukacs, Laszlo. The information society and the Church. // Internet Research 7, 1(1997). EMERALD. URL: <http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/1720070103.pdf> (2015-08-05)

unutar kojega djelujemo, svakodnevno unosi promjene u sve aspekte ljudskoga života, pa tako i u procese učenja i obrazovanja. Zahvaljujući informacijskoj tehnologiji i globalnoj povezanosti znanje se danas producira i distribuira brže nego ikada. Informacija i znanje postali su jedni od glavnih preduvjeta za prevlast na tržištu rada. Postali su jedni od primarnih sirovina, primarnih resursa današnje ekonomije i njen najvažniji proizvod. I pojedinci i skupine pokušavaju steći znanje u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu, bez toga da su im oni nametnuti od strane neke formalno strukturirane obrazovne ustanove. No s druge strane, u današnjim vrlo turbulentnim konkurentskim uvjetima na svim tržištima, kako na tržištima rada, tako i na tržištima pojedinih industrija, ljudi i poduzeća koji žele uspjeti, prisiljeni su stalno i brzo učiti te što prije stizati do relevantnih informacija i saznanja.

Eksplozivan rast interneta, telekomunikacije, povezivanje ljudi te mrežno poslovanje dovelo je do stvaranja informacijskoga društva. Takvo društvo temeljeno je na znanju i informacijama te je orijentirano na tehnološki razvoj. Informacijsko društvo jedan je oblik društvene organizacije gdje su informacija i informacijski procesi (proizvodnja, prijenos, odabir, obrada) veliki izvori produktivnosti i rasta u naprednim društvima.² Umreženo društvo omogućuje različitim skupinama ljudi bolje povezivanje te razmjenu informacija i prikupljenoga znanja. Informacijske tehnologije omogućavaju nove načine učenja, rada i globalne trgovine. Ipak, mnogi s podozrenjem gledaju na promjene izazvane informacijskom tehnologijom. Jedni smatraju da su promjene revolucionarne i da će promijeniti svijet, dok drugi tvrde da su promjene evolucijske te da će se nova tehnologija usvojiti kao što se to činilo s prijašnjim medijima.³ Međutim, ljudi odabiru one tehnologije koje mogu bolje prilagoditi svojim potrebama i svome radu.

² Usp. Žugić, Zoran. *Informacijsko društvo*. Beograd: Kairos, 1988. Str. 33

³ Usp. Castells, Manuel. *Usp. Umreženog društva*. Zagreb : Golden marketing, 2000. Str. 84-86.

Postindustrijsko / informacijsko društvo i globalizacija

Nasuprot industrijskoj revoluciji u prošlom stoljeću kada je društvo bilo usmjereno na proizvodnju dobara i stjecanje profita, postindustrijsko, to jest informacijsko društvo znači proizvodnju znanja i rast uslužnih djelatnosti. Rastu nemanuelna zanimanja koja se temelje na znanju i rukovanju informacijama, primjerice u financijama, obrazovanju, znanosti, oglašavanju, istraživanju tržišta.⁴ Sve se više počelo raspravljati o globalnom informacijskom društvu koje omogućava veći pristup internetu, bolje obrazovanje, potporu poduzećima da investiraju u različite razvojne projekte, stvaranje i razvoj vlastitih sadržaja i njihovo mrežno plasiranje. U određivanju smjera razvoja društva postaju sve važniji profesionalci te tehnički stručnjaci (znanstvenici, i računalni stručnjaci). Iz toga proizlazi sve veća važnost teoretskog znanja koje čini osnovu na kojoj društvo napreduje. Postindustrijsko ili informacijsko društvo organizirano je oko znanja. Ono služi društvenoj kontroli i usmjerava inovacije i promjene.⁵ Manuel Castells predlaže da se pojam postindustrijskog društva zamijeni pojmom informacijskoga društva jer se tako uzima u obzir izuzetan utjecaj novih tehnologija na društvo. Informacijska su društva, kakva danas postoje, kapitalistička pa moramo naglasiti institucionalnu i kulturnu različitost informacijskih sustava. Informacijska su društva u kulturnom i institucionalnom pogledu vrlo različita. Tako japanska unikatnost ili španjolska različitost neće izbljediti u procesu kulturne diferencijacije, a niti će se Kina ili Brazil rastopiti u globalnoj kaši informacijskoga kapitalizma ako nastave svojim putem brzoga razvoja. Ali i Japan i Španjolska, Kina i Brazil pa tako i Sjedinjene Američke Države jesu informacijska društva te će to još više biti u budućnosti, u smislu da su ključni procesi generacije znanja, ekonomske produktivnosti, političke/vojne moći i komunikacije putem medija već sada duboko transformirani

⁴ Usp. Asgary, Nader; *Walle, Alf H.* The Cultural Impact of Globalisation: Economic Activity and Social Change // *Cross Cultural Management* 9, 3 (2002). EMERALD. URL: <http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldAbstractOnlyArticle/Pdf/1360090303.pdf> (2015-08-05)

⁵ Usp. Barabasi, Albert-Laszlo. U mreži. Zagreb: Naklada Jasenski i Turk, 2006. Str. 205-208.

informacijskom paradigmatom i spojeni na globalne mreže bogatstva, moći i simbola koji djeluju po informacijskoj logici.⁶ U informacijskom društvu izvor je produktivnosti u tehnologiji stvaranja znanja te obrade informacija. Informacijsko društvo orijentirano je na tehnološki razvoj, to jest prema skupljanju znanja i obrade istog na višim, složenijim razinama.⁷ Informacijsko društvo ukazuje na poseban oblik društvene organizacije kojem informacija, njena obrada i prenošenje postaju osnovni izvori moći i produktivnosti.

Globalizacija kroz informacijsku tehnologiju

Globalizacijski trendovi povezuju svijet informacijski, gospodarski, tehnološki, prometno i medijski u cjeline u kojima se primjenjuju jednaka mjerila i vrijednosni sustavi. Razlike u znanju postaju uočljivije te nameću brojne društvene promjene u središtu kojih je prilagodba sustava obrazovanju potrebama bržeg razvoja društva i gospodarstva.⁸ Globalni trend obrazovanja orijentira se na aktivno usvajanje znanja tijekom cijelog života, razvoj kreativnosti, razvoj i poticanje radnih navika i poduzetničkoga duha, razvoj ekološke svijesti te odgoj slobodnih ljudi, cjelovite i humane ličnosti.⁹ Svrha i ciljevi suvremenoga korištenja interneta odnose se na obrazovanje i osposobljavanje za život i rad unutar globalnoga, multikulturalnog društva koje je izloženo konstantnim promjenama i napredcima u pogledu tehnologije, znanosti, društvenih saznanja.

⁶ Usp. Castells, Manuel. *Usp. Usp. Umreženog društva*. Zagreb : Golden marketing, 2000. str. 55-56.

⁷ Usp. Otlacan, Eufrosina; Otlacan, Romulus-Petru. Informational topology and globalisation process. // *Kybernetes* 35, 7/8 (2006). EMERALD. URL: <http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/0670350722.pdf> (2015-08-05)

⁸ Usp. Rudall, B.H.; Mann C.J.H. The challenges of the information society. // *Kybernetes* 36, 6 (2008). EMERALD. URL: <http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/0670370601.pdf> (2015-08-05)

⁹ Usp. Ivakić, Marija. *Obrazovanje korisnika za društvo znanja*. // *Edukacija korisnika i knjižnično osoblje: zbornik radova 5. dani specijalnog knjižničarstva Hrvatske/ uredila Maja Jokić*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo 2004. str. 119.

Umrežavanje, odnosno pojam mreže, povijesno gledano, nije nepoznat. U prošlosti se koristio u mnogim znanstvenim disciplinama, ali je svoju najširu upotrebu doživio u posljednjih dvadesetak godina.¹⁰ Umjesto upotrebe zasebnih uređaja za pisanje teksta (pisači strojevi, računala), komuniciranja s pojedincima (telefon, pošta) te za traženje informacijskih izvora (pretraživači, pisači), svi se ti postupci mogu obaviti putem osobnoga računala spojenoga na internet. "Kad bih sa svoga elektroničkog prozora dnevnog boravka u Bostonu mogao vidjeti Alpe, čuti zvona krava, i omirisati (digitalno) ljeto, na neki bih način bio zapravo u Švicarskoj. Ako se umjesto odlaska na posao, pokrećući svoje atome prema gradu, na neki način prijavim u svoj ured i obavim posao elektronički, gdje se zapravo nalazi moje radno mjesto?"¹¹ Upravo snaga mreža leži u mogućnosti povezivanja različitih skupina omogućujući im pristup razmjeni informacija i znanja koja je ključna za njihov socijalni i ekonomski razvoj.

O umreženom društvu možemo govoriti i sa određenom zadržkom, jer, informacijske i komunikacijske tehnologije i dalje povećavaju jaz između informacijski bogatih i siromašnih zemlja, onih koji imaju i onih koji nemaju mogućnost pristupa internetu i informacijama.

Informacijske tehnologije razvijaju se brzo i snažno i danas mogu povezati niz uređaja u mrežu. Omogućuju nove načine učenja, rada i globalne trgovine. Razvoj informacijskih znanosti napreduje velikom brzinom i na svim poljima. Mnogi znanstvenici, informatičari i biznismeni tvrde da su promjene izazvane novim tehnologijama revolucionarne te da će potaknuti duboke preobrazbe u društvu. Sve će se više radnih aktivnosti, učenja, trgovanja i komuniciranja odvijati s pomoću informacijske tehnologije gdje fizička lokacija neće imati veliku važnost.¹² Pristup mrežnim informacijama pružit će neke nevidene mogućnosti. Elektroničke publikacije i distribucija zamijenit će tiskane publikacije koje će većinom nestati.

¹⁰ Usp. Castelles, Manuel. Internet galaksija. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk 2003. str. 131-132

¹¹ Negroponte, Nicholas. Biti digitalan. Zagreb : SysPrint, 2002.str. 124-125.

¹² Usp. Segundo, Rosa San, A new concept of knowledge . // Online Information Review 26, 4 (2002). EMERALD. URL: <http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/2640260401.pdf> (2015-08-05)

Knjižnice, arhivi, muzeji, knjižare, škole i druge ustanove sličnoga karaktera koji skupljaju građu u fizičkom obliku radikalno će se izmijeniti. Mreže će unaprijediti trgovinu, povećati međuljudsku komunikaciju, poboljšati obrazovanje, ekonomiju. Sve je to uvjetovano dobrim pristupom informacijskim izvorima i ljudskom znanju.

Postoje i suprotstavljena razmišljanja ovakvim tvrdnjama. Tvrdi se da se ljudi odlučuju za onu mogućnost koja dovodi do razvoja željenih tehnologija. Kako će se sve više aktivnosti obavljati mrežno, izravna komunikacija više će se cijeliti od posredne.¹³ Suradnja na daljinu, samostalno učenje na daljinu, elektronička trgovina samo će nadopuniti, ali ne i zamijeniti ustanove poput škola, knjižnica, arhiva, muzeja. "Komunikacijske tehnologije često ne smanjuju, već povećavaju nejednakosti te bismo trebali biti oprezni s ekonomskim učincima širenja globalne informacijske infrastrukture."¹⁴ S obzirom na navedeno, potrebno je smanjiti tako veliki naglasak koji se stavlja na samu informacijsku tehnologiju. Bez međusobne interakcije ljudi, njihova znanja te znanja pohranjenog u elektroničkome obliku, informacijska tehnologija samostalno ne bi opstala.

Christine L. Borgman tvrdi da nijedan od ovih scenarija pa ni od onih čvrstih i ekscentričnih uvjerenja ne pokazuje pravo stanje. Ona kaže: "Vjerojatni scenarij nije ni revolucija, ni evolucija, već koevolucija informacijske tehnologije, ljudskoga ponašanja i organizacija. Ljudi odabiru i koriste tehnologije koje postoje i koje im služe u njihovu radu i za ostvarivanje njihovih ciljeva. Kada ih koriste, prilagođavaju ih svojim potrebama..."¹⁵

Informacijska tehnologija fleksibilnija je za praktične potrebe pojedinca od drugih izuma pa je zbog toga posebno prilagodljiva; brže se razvija od većine drugih izuma pa tako nove i poboljšane inačice nastaju vrtoglavom brzinom. Pod sintagmom informacijska infrastruktura podrazumijevamo koncept koji uključuje ljude, tehnologiju i sadržaje i njihove međusobne odnose te interakciju; istodobno je

¹³ Ibid.

¹⁴ Borgman, Christine L. Od Gutenbergova izuma do globalnog informacijskog povezivanja : pristup informaciji u mrežnom svijetu. Lokve : Naklada Benja; Zadar : Gradska knjižnica, 2002. str. 2

¹⁵ Ibid. str. 3

i skup javnih djelovanja i tehnički sustav.¹⁶ Informacijska infrastruktura samo je jedna od infrastruktura koje su potrebne da bi društvo funkcioniralo; među ostalima su energetika, prijevoz, telekomunikacije, bankarstvo i financije, hitne službe, sustavi voda. Svaka ta infrastruktura sve se više oslanja na informacijsku tehnologiju pa one postaju povezanije i međusobno ovisnije. "Zahvaljujući globalnim medijima, internetu, informatizaciji društva, svijet se zgušnjava i umrežava. Info tehnologije zgušnjavaju prostor i vrijeme."¹⁷ Informacijska i komunikacijska tehnologija omogućava ljudima neprestan pristup informacijama i znanju, bilo gdje u svijetu. Omogućava razne nove aktivnosti te nove načine obavljanja starih aktivnosti. Upravo zbog toga, digitalna revolucija posjeduje potencijal za brzo širenje informacije i mogućnost utjecaja na svačiji život. Informacijski izvori potrebni su za sve vrste čovjekovih aktivnosti i poslova, od obrazovanja, znanosti, politike pa do razonode i zabave.

Globalizacija i obrazovanje

Zahvaljujući informacijskim tehnologijama danas je moguće brzo, jednostavno i selektivno pristupiti svim željenim informacijama i znanjima. Iako dostupnost informacija raste, postavlja se pitanje u kojoj su mjeri informacije ravnopravno dostupne svim članovima društva, odnosno posjeduju li svi ista predznanja, u kojoj su mjeri i jesu li uopće informacijski pismeni te imaju li svi podjednake financijske mogućnosti kojima bi si osigurali odgovarajuću tehnologiju uz pomoć koje bi mogli pristupati velikoj količini informacija. Računalna pismenost i poznavanje virtualnih jezika trebala bi biti obvezna za sve kako ne bi dolazilo do daljnjih podjela unutar društva. Korištenje interneta u procesu obrazovanja trebalo bi profesorima i učenicima ponuditi zabavniju i kreativniju metodu učenja i obrade

¹⁶ Henderson, Hazel. Democratizing the information society. // Foresight 5, 4 (2003). EMERALD. URL:

<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/2730050408.pdf> (2015-08-05)

¹⁷ Alexander, Cynthia J.; Pal, Leslie A. Digitalna demokracija. Osijek; Zagreb, Split : Panliber, 2001. str. 12.

nastavnoga gradiva, pružiti im brojne nove mogućnosti kao što su učenje u bilo koje doba dana, povezivanje s učenicima unutar škole, ali i širom svijeta, mogućnost izražavanja svojih sklonosti i svoje individualnosti te im omogućiti kvalitetnije svladavanje gradiva i otvoriti im pristup velikom broju korisnih i zanimljivih informacija.¹⁸ "Nove tehnologije omogućavaju učenje okrenuto pojedincu, aktivno sudjelovanje u učenju te potiču međudjelovanje između sudionika učenja. One omogućavaju virtualno učenje."¹⁹ Pojava i razvoj informacijskoga društva te trajni tehnološki napredak ističu ulogu intelektualnih i društvenih sposobnosti. Stoga se od obrazovnih sustava više ne očekuje da obučavaju radnu snagu za stalne industrijske poslove. Obrazovni sustavi moraju osposobljavati ljude za inovacije, razvoj, prilagodbu svijetu koji se stalno mijenja te za usvajanje tih promjena. Politika europskoga obrazovnog sustava dogovara se u Europskom vijeću, a Rezolucija Stalne konferencije odgoja o informacijskom društvu i promjenama u odgojnoj politici donesena je još davne 1989. godine.²⁰ Nove informacijske tehnologije donose velike mogućnosti za otvaranje i povezivanje obrazovanja širom svijeta i za poboljšavanje uspješnosti informacijske pismenosti na svim razinama i u svim tipovima obrazovanja.

Informacijska pismenost – svjetski prioritet knjižnica za 21. stoljeće

Potreba za globalnim informacijskim opismenjavanjem studenata, učenika ili čak akademskog i nastavnog osoblja, apsolutno je neupitna. No, što je s onim dijelom populacije koja ne spada u tu skupinu. Treba li i njima osigurati budućnost? Ako su knjižnice otvorene za sve, onda je to upravo njihova uloga. Ulogu informacijskoga

¹⁸ Usp. Segundo, Rosa San, A new concept of knowledge . // Online Information Review 26, 4 (2002). EMERALD. URL:

<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/2640260401.pdf> (2015-08-05)

¹⁹ Alexander, Cynthia J.; Pal, Leslie A. Digitalna demokracija. Osijek; Zagreb, Split : Panliber, 2001. str. 12.

²⁰ Usp. Stalna konferencija europskih ministara obrazovanja, 4.-5. svibnja 2007. URL: <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=13316> (2015-08-05)

opismenjavanja pa i cjeloživotnoga učenja uopće, trebaju same preuzeti ili pak postati jedne od ustanova koje će to same moći ponuditi svojoj zajednici. Činjenica je da razvijenost knjižnice u nekoj zajednici može prikazivati razvijenost iste te sredine u kojoj djeluje. Onoliko koliko će joj određena zajednica davati na važnosti, pa i ulagati u nju, utoliko će i njezine usluge biti na višoj ili nižoj razini. No postoje i knjižnice tvrtki koje će unutar svoga mikro okružja opsluživati svoje korisnike. One će, također, sadržavati građu specifičnu za to određeno područje te će biti specijalizirane za djelatnost određenoga poduzeća kojeg su dio.

Knjižnica će, osim svoje primarne zadaće, a to su sakupljanje, pohranjivanje, organiziranje te davanje građe na korištenje imati i edukacijsku ulogu. Društvo danas, kako je u uvodu rečeno, ima drugačije potrebe. Gledajući s aspekta gradskih ili narodnih knjižnica, njihov je zadatak ponajviše oslušivati potrebe samih joj korisnika. Nove tehnološke promjene 21. stoljeća pred knjižnice postavljaju nove zadatke rješavanja ključnih pitanja vezanih uz informacijsku infrastrukturu, informacijsku pismenost te informacijsku znanost. Napredak informacijske tehnologije i svijet u kojem živimo omogućava nam dostupnost obilja informacija, a pojedincima koji znaju kako pronaći, evaluirati, analizirati, povezati, rukovati i učinkovito prenositi informacije na druge, omogućen je napredak. Želja za osobnim rastom i razvojem dakako mora postojati kod svakoga pojedinca, no knjižnica kao ustanova morala bi moći omogućiti konstantna obučavanja svojih korisnika. Sposobnosti kao što su tehničke vještine, pozitivan stav i ponašanje, poznavanje jezika bez informacijske pismenosti u 21. stoljeću neće biti dovoljne za kvalitetno i učinkovito obavljanje posla. Obrazovanje za informacijsku pismenost mora biti primjenjivo u različitim ustanovama i u različitim oblicima pripremljeno za različite strukture korisnika. Knjižnice se moraju usredotočiti na potrebe zajednice kao cjeline. Moraju se pobrinuti da svoje usluge i sredstva osmišljavaju, tako da budu od koristi onima kojima služe. To uključuje poticajno i kreativno okruženje koje pomaže učenju i obrazovanju, primjerena mjesta za učenje, osoblje bez predrasuda, spremno pomoći, pristupna mjesta za aktivno sudjelovanje u svim vrstama e-aktivnosti, vrednovanje i organizaciju informacija, otvoren pristup informacijskim

medijima i nastavnim sredstvima, i fizičkim i virtualnim. Vizije globalnoga društva 21. stoljeća pred knjižnice postavljaju zadatke rješavanja ključnih pitanja vezanih za informacije, informacijsku pismenost, informacijsku znanosti povezanu s digitalnim knjižnicama, ekonomijom informacija i sl. Međutim, informacijska pismenost nije samo stvar knjižnica. To je ključno pitanje dvadeset i prvoga stoljeća i od velike je važnosti za sve one koji se bave obrazovanjem, uključujući fakultete, knjižnice i administraciju. Napredak informacijske tehnologije i svijet u kojem živimo omogućava nam dostupnost obilju informacija, a pojedinci koji znaju kako pronaći, evaluirati, analizirati, povezati, rukovati i učinkovito prenositi informacije na druge, visoko su cijenjeni stručnjaci. Cjeloživotno učenje i globalna multikulturalna povezanost informacijski pismenim studentima, radnicima i drugim građanima pomaže uspješno samostalno riješiti probleme. Sposobnosti kao što su tehničke vještine, pozitivan stav i ponašanje, poznavanje jezika... bez informacijske pismenosti u 21. stoljeću neće biti dovoljne za kvalitetno i učinkovito obavljanje posla. Zato je najvažniji put kod samostalnoga funkcioniranja cjeloživotnog učenja postizanje informacijske pismenosti. Obrazovanje za informacijsku pismenost mora biti primjenjivo u različitim ustanovama i oblicima, pripremljeno za različite strukture korisnika. Visokoškolske obrazovane institucije ukazuju na važnost informacijske pismenosti u pripremanju aktivnoga i uspješnoga građanina u kreiranju novih znanja, u osobnom, profesionalnom i organizacijskom razvoju te promociji istraživanja i prakse informacijske pismenosti u suvremenome društvu. Za školski sustav važno je da učenici uspiju izgraditi vještine informacijske pismenosti i sposobnost prijenosa učenja s predmeta na predmet, a da pri tome pokazuju etičko ponašanje i znanstvenu cjelovitost kao korisnici i proizvođači informacija. Pomoć kod postizanja ovih ciljeva i praćenja njihova napretka najbolje se postiže kroz partnerstvo sa sveučilišnim knjižnicama koje podupiru i formalno i neformalno učenje. Programi informacijskog opismenjavanja za osnovne i srednje škole, obitelj i druge društvene skupine provode se i u javnim knjižnicama. Za informacijsku pismenost treba osigurati pristup izvorima znanja koji će pojedinca potaknuti na učenje i omogućiti im korištenje i kreiranje informacija. Doduše,

pojedine akademske ustanove još uvijek nisu shvatile pravu prirodu informacijske pismenosti kao bitnu vještinu koju tržište rada očekuje od svih koji su završili studije. Sveučilišni knjižničari moraju preuzeti odgovornost za stvaranje uvjeta u kojima će studenti tijekom studija steći tu vještinu. Knjižničari se slažu i oko toga da je potrebna suradnja s fakultetima, kako bi informacijska pismenost dobila zaslužno mjesto u kurikulumu. Knjižnice moraju omogućiti široki spektar usluga za pomoć studentima prilikom razvijanja vještina informacijske pismenosti kao što su primjerice mrežni programi za edukaciju informacijske pismenosti.

Širom svijeta, u svojim mogućnostima poduzimaju se naponi za povećanjem informacijske pismenosti uvođenjem i instaliranjem računala u knjižnice i škole. Potrebno je spomenuti primjer poticanja informacijske pismenosti na Državnom sveučilištu San Jose u kojem je Patricia Senn Breivik, inače poznati stručnjak na ovome polju, radila kao dekanica do 2005. godine. Osim što je poznati stručnjak za ovo područje, Breivik je bila i predsjednica Udruge fakultetskih i istraživačkih knjižnica (ACRL) te osnivačica Nacionalnoga foruma za informacijsku pismenost. Kao članica Kalifornijskoga državnog sveučilišta (CSU) knjižnica San Jose imala je sreću primati pomoć od CSU za nove programe vezane za informacijsku pismenost. Knjižnica San Jose imala je veliku korist od ove pomoći i programe informacijske pismenosti razvila je na odsjecima za umjetnost, biologiju, engleski, odnedavno i povijest, te TV/radio/film i kazalište. Na odsjeku za engleski knjižničarka J. Reynolds, u suradnji s timom profesora toga odsjeka, sastavila je program za studente 1B koji se sastojao od info POWER i prilagođavanja Teksaških uputa (Tutorial) za informacijsku pismenost (TILT) praćenih lekcijama u knjižnici. Engleski 1B zahtjevan je. Odsjek i ciljane skupine bili su studenti na početku svoje znanstvene karijere. Info POWER sastavljen je od tri modula informacijske pismenosti koji sadrže: formuliranje teme koju istražujemo, pronalaženje informacije i evaluacija informacije. Nakon svakoga dijela slijede pitanja u obliku kviza. Za knjižničare je najvažniji upravo navedeni kviz, kojim otkrivaju područje koje studentima najteže ide te im nakon toga odgovarajućom pripremom lekcija i instrukcija pomažu na područjima koja zahtijevaju poboljšanje. 2003. godine

dekanica Patricia Senn Breivik, u dogovoru s knjižnicom fakulteta, kreirala je strategiju knjižnica u poticanju informacijske pismenosti, u što su se uključili brojni knjižničari s različitim inicijativama vezanima za informacijsku pismenost. Ove inicijative varirale su od programa namijenjenih diplomantima (završnom stupnju obrazovanja), sve do programa informacijske pismenosti namijenjenih poboljšavanju već postojećih programa kao što su MUSE, 100W (namijenjen učenju juniora vještinama pisanja) i Engleski 1B.²¹ Novi oblici informacijske pismenosti mogu se vidjeti i u zajedničkim lekcijama koje su održavali poslovni knjižničari iz San Jose javne knjižnice i Sveučilišne knjižnice San Jose nazvane "Radionica o istraživanju izvora podataka" koja je ponuđena poslovnoj zajednici.

Novi programi informacijske pismenosti povezuju i pridružuju sveučilišne i javne knjižnice, te su korisni za sve združene skupine knjižnica zbog proširivanja i evaluacije globalnih programa informacijske pismenosti.

Zaključak

Zahvaljujući suvremenim masovnim sredstvima priopćavanja, posebice internetu, digitalnoj komunikaciji, svijetom kruže informacije brzinom misli, znanja – kulture međusobno komuniciraju, a svijet se doista pretvara u globalno selo. Znanje i informacije trebaju biti lako dostupne svima. Informacijsko društvo treba naglasiti univerzalne ljudske vrijednosti: jednakost, pravdu, demokraciju, solidarnost, uzajamnu toleranciju, ljudsko dostojanstvo, ekonomski napredak, zaštitu okoline, poštovanje razlika. Kako naša sposobnost povećavanja komunikacije i razmjene informacija napreduje, to su veći izgledi stvaranja mirnije i naprednije okoline. Tehnologija kao sama ne određuje društvo, društvo se njome koristi. Sposobnost ili nesposobnost jednoga društva da ovlada novim tehnologijama posebice tehnologijama koje su strateški važne u jednom određenom razdoblju

²¹ Usp. National forum on information literacy. Patricia Senn Breivik. URL: <http://infolit.org/patricia-senn-breivik/> (2015-09-15)

uvelike određuju daljnji razvoj toga društva. Zemlje širom svijeta ulažu napore kako bi zauzele svoje mjesto i izgradile informacijsko društvo i ekonomiju znanja i tako u okviru svojih mogućnosti osigurali računala u školama, knjižnicama i drugim obrazovnim centrima. Povećavaju dostupnost informatičke tehnologije omogućavajući pojedincu da informaciju koriste efikasno i da razvijaju informacijsku i digitalnu pismenost kroz masovno korištenje interneta. S obzirom na sve navedeno, na kraju možemo zaključiti da razvijeno informacijsko društvo neminovno sa sobom donosi globalizaciju. Međutim, s obzirom na nejednakost u razvoju pojedinih društava, globalizacija i globalni trendovi nisu zastupljeni u istoj mjeri svugdje u svijetu. S druge strane, informacijska pismenost omogućava pojedincu bržu dostupnost do traženih informacija pomažući mu da u stanju opće globalizacije bude konkurentan na tržištu rada. Informacijska pismenost priprema pojedinca na povezivanje, interakciju i korištenje dostupnih informacija jer današnje društvo uvjetuje informacijsku pismenost kao jednu od važnih sastavnica opće pismenosti. Ona uključuje razumijevanje i uporabu informacija korištenjem suvremenih tehnologija.

Ipak, činjenica je da su informacijske tehnologije instrument za punu realizaciju ljudskoga bića.

Literatura

Alexander, Cynthia J.; Pal, Leslie A. Digitalna demokracija. Osijek; Zagreb, Split: Panliber, 2001.

Asgary, Nader; Walle, Alf H. The Cultural Impact of Globalisation: Economic Activity and Social Change // Cross Cultural Management 9, 3 (2002). EMERALD. URL: <http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&FileName=html/Output/Published/EmeraldAbstractOnlyArticle/Pdf/1360090303.pdf> (2015-08-05)

Barabasi, Albert-Laszlo. U mreži. Zagreb: Naklada Jasenski i Turk, 2006. Str. 205-208. Negroponte, Nicholas. Biti digitalan. Zagreb : SysPrint, 2002.

Borgman, Christine L. Od Gutenbergova izuma do globalnog informacijskog povezivanja : pristup informaciji u mrežnom svijetu. Lokve : Naklada Benja; Zadar : Gradska knjižnica, 2002.

Castelles, Manuel. Internet galaksija. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk 2003.

Castells, Manuel. Uspon umreženog društva. Zagreb : Golden marketing, 2000.
Henderson, Hazel. Democratizing the information society. // Foresight 5, 4 (2003).
EMERALD. URL:

<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&FileName=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/2730050408.pdf> (2015-08-05)

Ivakić, Marija. Obrazovanje korisnika za društvo znanja. //Edikacija korisnika i knjižničnog osoblja:zbornik radova 5. dani specijalnog knjižničarstva Hrvatske/uredila Maja Jokić. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo 2004.

Lukacs, Laszlo. The information society and the Church. // Internet Research 7, 1(1997). EMERALD. URL:

<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&FileName=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/1720070103.pdf> (2015-08-05)

National forum on information literacy. Patricia Senn Breivik. URL:
<http://infolit.org/patricia-senn-breivik/> (2015-09-15)

Otlacan, Eufrosina; Otlacan, Romulus-Petru. Informational topology and globalisation process. // Kybernetes 35, 7/8 (2006). EMERALD. URL:
<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&FileName=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/0670350722.pdf> (2015-08-05)

Rudall, B.H.; Mann C.J.H. The challenges of the information society. // Kybernetes 36, 6 (2008). EMERALD. URL:

<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&FileName=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/0670370601.pdf> (2015-08-05)

Segundo, Rosa San, A new concept of knowledge . // Online Information Review 26, 4 (2002). EMERALD. URL:

<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewPDF.jsp?contentType=Article&FileName=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/2640260401.pdf> (2015-08-05)

246

broj bibliografske jedinice

Stalna konferencija europskih ministara obrazovanja, 4.-5. svibnja 2007. URL:
public.mzos.hr/fgs.axd?id=13316 (2015-08-05)

Žugić, Zoran. Informacijsko društvo. Beograd: Kairos, 1988.

Godina XIX
Broj 1-2
2015

KNJIŽNICARSTVO

Glasnik
Društva
knjižničarstva
Slavonije
i Baranje